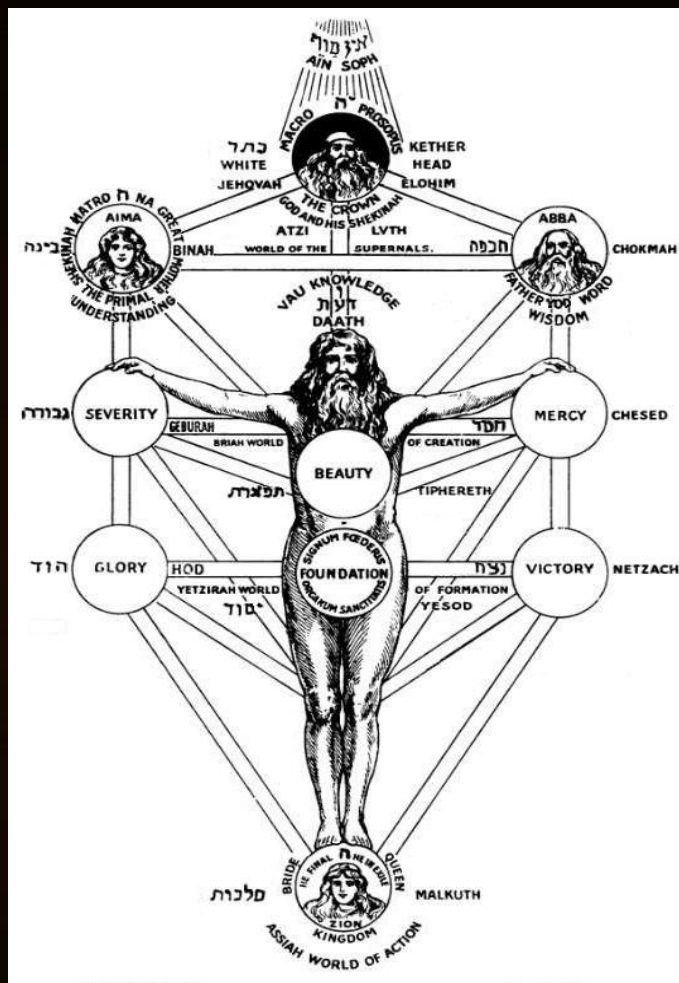

*Dějiny Židů - Judaismus 2
(KBS/DZJ2)
Kateřina Šašková, LS 2015*

MYSTIKA, MESIANISMUS, CHASIDISMUS A DĚLENÍ JUDAISMU

APOKALYPTIKA A UČENÍ O MESIÁŠI

- * zprvu zaměření především na přítomnost
- * později proroci - **Izajáš**, **Ezechiel**, **Ámos** aj.
 - ⇒ tzv. **Den Hospodinův** - soud Izraele i ostatních národů
- * **od makabejské doby - apokalyptická díla**
 - ⇒ představa **vzkříšení mrtvých** ke **konečnému soudu**
 - ⇒ **kniha Daniel** - téma **zmrtvýchvstání** v **den soudu**, postava **Syna člověka**
 - ⇒ učení o **mesiáši** (pomazaném; מָשִׁיחַ)
- * později představa **dvou vykupitelů**
 - ⇒ vykupitel, syn **Josefův**
 - ⇒ mesiáš, syn **Davidův**, král, soudce a velitel - přijde „na konci dnů“
- * **středověk** - pronásledování a pogromy - „**porodní bolesti Mesiáše**“

MYSTIKA A KABALA

* ***kabala*** - dosl. „přijetí“ - původně talmud. označení ***ústní tradice***, později přenesena na ***židovskou mystiku***

⇒ ***liší*** se v některých ohledech od hlavního proudu, ale považována za ***součást judaismu***

- ***mnoho*** praktik, modliteb a básní přijato do ***liturgie***

⇒ ***kořeny*** - v částech **Tanachu** (**Ezechiel, Daniel**), ***apokryfech***, v ***apokalyptické literatuře pseudepigrafů***

⇒ ***podstata*** - intenzivní víra v ***nepřerušovaný vzájemný vztah*** mezi ***Bohem*** jako nekonečným zdrojem síly a moudrosti a ***člověkem*** v konečném světě

⇒ potlačením svých vlastních špatných stránek dokáže ***člověk omezit vliv negativních sil*** ve světě - modlitby a interpretace božích tajemství skrytých v Tóře

MYSTIKA A KABALA

* **první zmínky** o žid. mysticismu v rabínské literatuře - **Mišna** - **2 učení**:

1. **maase merkava** („vůz“ či „dílo vozu“) - **Ezechiel** - **vidění vozu**

2. **maase berešit** - „dílo počátku“ - tajemství **tvorivé síly**

⇒ **Sefer jecira** (Kniha stvoření) - z pozdní talmudské éry (asi 6. a 9. stol.), vznikla ze staršího materiálu

- **32 stezek moudrosti**, skrze něž byl stvořen svět (**10 sefirot** - forem či čísel - a **22 písmen** hebr. abecedy)

⇒ **Sefer ha-bahir** (Knihu lesku) - představa božích atributů jako **sefirot**, které vytvářejí **strukturu stromu** spojujícího nebe a zemi

- autorem asi **Izák Slepý** (asi 1160-1235) - „otec kabaly“

- **sefirot** - stupně božské emanace

- označení boha jako **En Sof** (Bez hranic, Bez omezení), zkráceně **Ajin** (Nic) - absolutní nic, překračující veškerou existenci, je totalitou všeho

MYSTIKA A KABALA

⇒ **Zohar** (Kniha jasů) - ve 13. století, ale připisována tanaitskému učenici 2. stol. **Šimonu bar Jochaj**

- materiál **různého data** - vydal jej **Moše de Leon**
- psán formou **midraše** (výkladu) k větší části Tóry a některým dalším částem Tanachu
- doplněn o pojednání o vztahu mezi bohem a jeho lidem, výklady o problému zla, podobenství, numerologické spekulace (gematrie) a modlitby

MYSTIKA A KABALA

* **gematrie** - spočívá v používání písmen jako číslovek, je možno dát nový význam slovu, větě atd. tím, že se sečtou numerické hodnoty hlásek, z nichž se skládají

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
Yod	Tet	Chet	Zayin	Vav	He	Dalet	Gimel	Bet	Alef
(Y)	(T)	(Ch)	(Z)	(V)	(H)	(D)	(G)	(B/V)	(silent)
70	60	50/50	40/40	30	20/20				
ע	ס	נ	נ	מ	מ	ל	ך	כ	
Ayin	Samech	Nun	Nun	Mem	Mem	Lamed	Khaf	Kaf	
(silent)	(S)	(N)	(N)	(M)	(M)	(L)	(Kh)	(K/Kh)	
400	300	200	100	90/90	80/80				
ת	ש	ר	ק	ץ	צ	ף	פ		
Tav	Shin	Resh	Qof	Tsadeh	Tsadeh	Feh	Peh		
(T)	(Sh/S)	(R)	(Q)	(Ts)	(Ts)	(F)	(P/F)		

MYSTIKA A KABALA

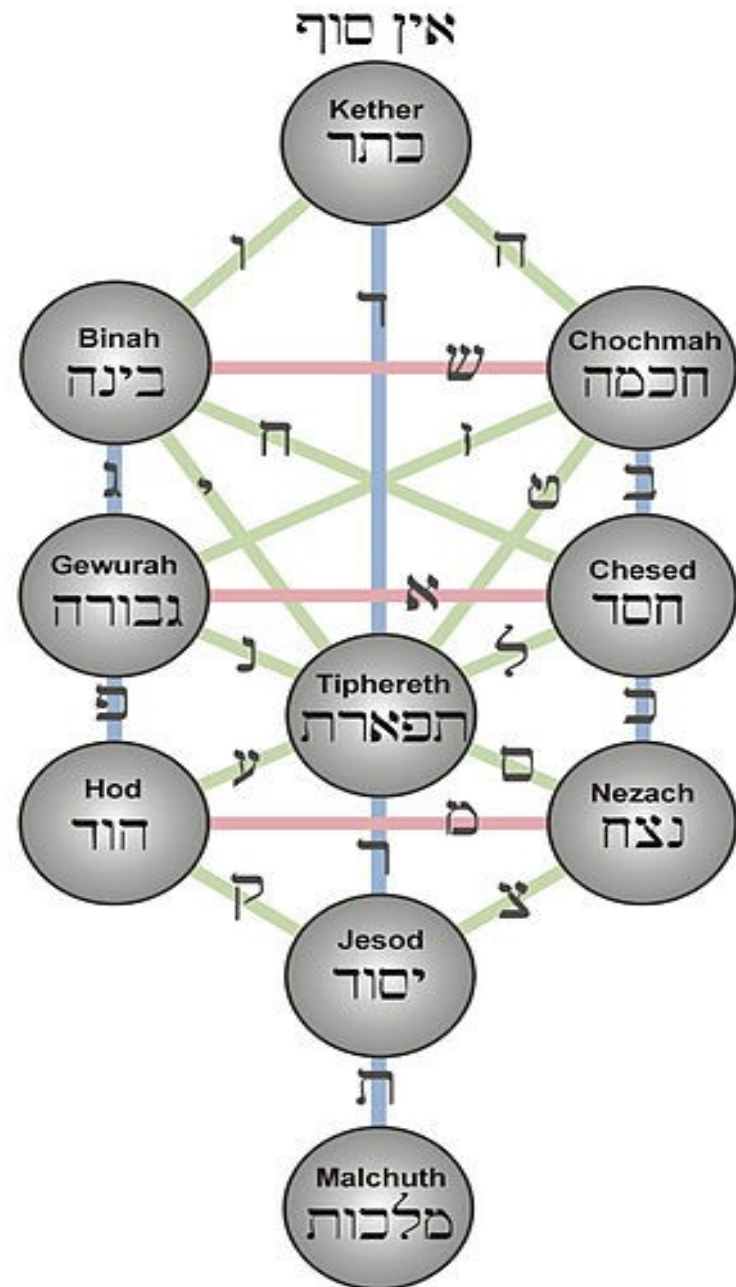
- * **centrem** židovské mystiky nejprve **Španělsko**
- * po vyhnání židů ze **Španělska** roku **1492** - centrem kabalistických studií galilejský **Safed**
- * **Jicchak ben Šlomo Luria** (ha-Ari)
 - ⇒ rozšířil učení **Zoharu** o pojem „**boží kontrakce**“ umožňující stvoření světa se sefirotickou strukturou
 - ⇒ svět má **hierarchickou strukturu** složenou z deseti **sefirot** (sefira) - princip nebo nehmotná, prázdná forma, také moc, síla nebo „nádoba“, obsahující a zadržující božské světlo

MYSTIKA A KABALA

sefirotický strom

* sefiry vyjadřují boží atributy ve **vzájemném vztahu**, které určují strukturu stvoření, **makrokosmu** (svět) i **mikrokosmu** (člověka)

- ⇒ Keter = Koruna
- ⇒ Bina = Porozumnění
- ⇒ Chochma = Moudrost
- ⇒ Din (Gvura) = Soud
- ⇒ Chesed = Milosrdenství, Milost
- ⇒ Tiferet = Krása
- ⇒ Hod = Majestát, Velebnost
- ⇒ Necach = Věčnost, Vítězství
- ⇒ Jesod = Základ
- ⇒ Malchut = Království

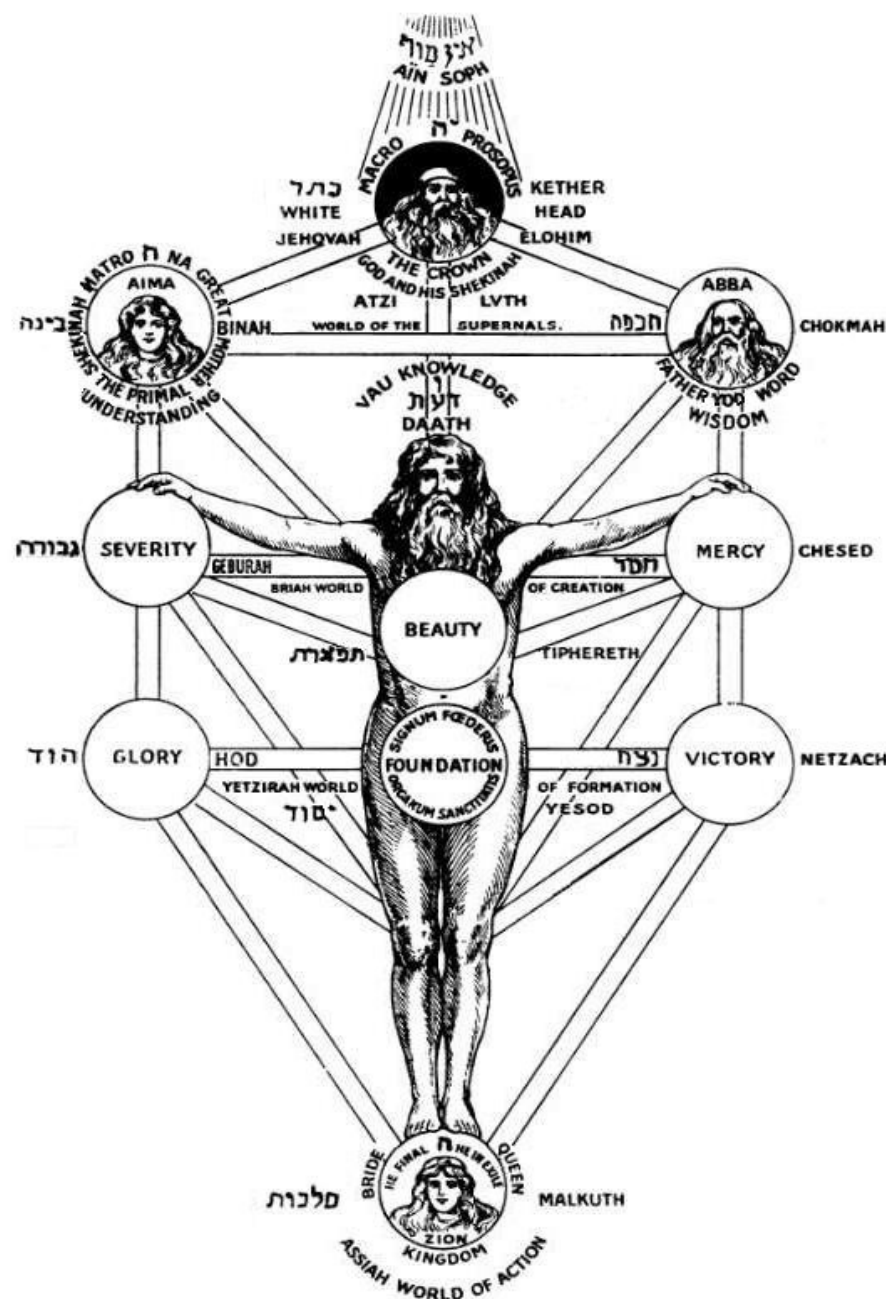

MYSTIKA A KABALA

sefirotický strom

* představuje rovněž **archetypální strukturu lidského těla** - Prvotní Adam (Adam Kadmon)

* z prvotního světa emanují postupně další **tři nižší světy** - každý vždy **částečně souvisí** se světem předcházejícím

MYSTIKA A KABALA

* Jicchak ben Šlomo Luria (ha-Ari)

⇒ tzv. ***luriánská kabala***

⇒ při při aktu tvoření některé ze ***sefirot*** neunesly náraz světla emanujícího bytí a ***roztráštily se***

⇒ ***částičky světla*** se rozptýlily do světa, ***uvízly v hmotě*** a staly se jejím zajatcem

⇒ úkolem zbožného žida je svými ***modlitbami*** a celým svým ***životem*** pomáhat ***sbírat*** tyto „božské jiskry“, a tím skládat svět do jeho původního neporušeného stavu

⇒ žák Chajim Vital - spis „***Ec chajim***“

⇒ Luria naznačil, že je „***Mesiáš ben Josef***“

MYSTIKA A KABALA

mesianismus

- ⇒ šíření *praktické kabaly* ze **Safedu** po celém *židovském světě*
- ⇒ s *útlakem* stále rostoucí *očekávání Mesiáše*

* Šabetaj Cvi

- ⇒ prohlášen za *Mesiáše*
- ⇒ mesiášské *vystoupení* předpovězeno na rok **1666**
- ⇒ v Konstantinopoli zatčen
- ⇒ donucen přijmout *islám*

CHASIDISMUS

⇒ hnutí se silným zaměřením na **prostou osobní zbožnost** a s **mystickými** kořeny

⇒ název od **Ch-S-D** (חסד) - být **milosrdný**, ale i **zbožný**

⇒ vznik ve **východní Evropě**

* **Jisrael ben Eliezer** (1700-1760; Ba'al Šem Tov, Bešt)

⇒ **Ukrajina**

⇒ revolta **proti intelektualismu** tehdy převládajícího talmudského výkladu judaismu v ješivách

⇒ zdůraznění významu **extatické modlitby, pokory a radostného optimismu**

⇒ nezáleží na učenosti a studovanosti, ale na srdečné, **niterné zbožnosti, spojení s bohem a lásce k bližnímu**

CHASIDISMUS

* **Dov Ber** (Magid - Kazatel) z Meziříče (1710-1772)

⇒ žák a nástupce **Bešta**

⇒ vytvořil první **permanentní chasidský dům** - řada talentovaných žáků

- vznik chasidských obcí na Ukrajině a v Polsku

- žák **Šneur Zalman z Ljadi** - filosofický systém založený na **třech pilířích**: „Chochma-Bina-Daat“ (Moudrost-Rozum-Poznání, CHaBaD)

* **Jakob Josef**

⇒ Beštův žák

⇒ nová koncepce **vedení náboženských obcí** - v čele **cadik** („spravedlivý“), který má blíže k prostým lidem - často se jim dostávalo nekritického obdivu

* hnutí se **šířilo** na východ, na západ (Polsko) i na jih (Uhry)

* **odpor rabínských kruhů** a ortodoxního judaismu vůbec - tzv. **mitnagdim** („odpůrci“)

- v čele rabi **Elijahu ben Šlomo** (1720-1797) - některé prvky chasidismu považovány za blízké herezi (uctívání **cadiků**, malý důraz na studium Zákona)

DĚLENÍ SOUČASNÉHO JUDAISMU

„kulturně-geografické dělení“

* *orientální Židé*

- ⇒ jejich předkové žili na území, kde se rozšířil **islám**
- ⇒ občas nesprávně zařazování mezi Sefardim

* *Sefaradim*

- ⇒ jejich předkové žili až do vyhoštění (1492-97) ve **Španělsku** a **Portugalsku**
- ⇒ později **nové komunity** i v severní Africe, Itálii, oblasti Holandska a okolí, Anglii, východní Evropě, Osmanské říši (zvl. Palestina) a Novém světě
- ⇒ vliv pronikl zejména mezi italské, balkánské a orientální židovstvo - dnes se všem neaškenázským židům někdy nesprávně říká Sefaradim
- ⇒ od Aškenazim se **liší** synagogální liturgií, texty modliteb, stylem každodenního života, který je více orientální, oblékáním, výslovností hebrejštiny a užíváním zvláštního jazyka na bázi španělštiny a portugalštiny - **ladino**

DĚLENÍ SOUČASNÉHO JUDAISMU

„kulturně-geografické dělení“

* *Aškenázim*

- ⇒ v *raném středověku* Aškenaz ztotožňován s **Německem**, později termín označoval komunitu Židů ve *východní Evropě* i jejich potomky v jiných oblastech
- ⇒ *od 15. stol.* - migrace „německých“ Židů na *východ* (Polsko, Litva a Rusko), v *19. století* masová migrace do západní Evropy, Severní a Jižní Ameriky, Izraele a jiných částí světa
- ⇒ *kvantitativně převažující* složka světového židovstva
- ⇒ jazyk *jidiš* - základem středověká němčina se silnými hebrejskými a slovanskými prvky

DĚLENÍ SOUČASNÉHO JUDAISMU

„přístup k tradici“

* ortodoxní judaismus

- ⇒ striktní **lpění na halachické tradici**, které se projevuje hlavně v praktickém životě
- ⇒ **tradicionalismus** (ultraortodoxie) - **negativní postoj** vůči **modernímu** způsobu života, pokouší se **vyloučit všechny externí vlivy** na judaismus
- ⇒ **neoortodoxie** (moderní ortodoxie) - pokus o **kombinaci** tradičního judaismu s moderními myšlenkami a životním stylem

DĚLENÍ SOUČASNÉHO JUDAISMU

„přístup k tradici“

* reformní judaismus

- ⇒ od **18. stol.** - snaha **sladit nároky** života v moderní společnosti s tradičním židovským způsobem života
- ⇒ ideálem **nový typ osvíceného**, emancipovaného Žida, snadno se integrujícího do okolní společnosti - často vedl až k **úplné asimilaci** nebo **přestupu** ke křesťanství
- ⇒ velký dopad na **synagogální liturgii** a **organizaci bohoslužeb**, přehodnocení a **uvolnění** řady halachických předpisů

* konzervativní judaismus

- ⇒ vyšel z **historicko-kritického** přístupu **moderní judaistiky**, který se snaží kombinovat s tradiční výchovou
- ⇒ uznává **nutnost reformy**, ale odmítá extremismus reformního hnutí

KONEC